

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Krzyż na mogile

Lisie Jamy

gmina w. Lubaczów

WOJEWÓDZKI
URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
z/s w Przemyśle
ZAOPINIOWANO

DNIA 30.11.2023

1211-1.5183.5.2023.MO

Podkarpacki Wojewódzki
Konservator Zabytków

Beata Kot

Autor programu prac konserwatorskich i restauratorskich:

mgr Barbara Woch

Opaka 2023

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
mgr Barbara Woch
Opaka 11.11.2023-2023
Miejsce: 11.11.2023-2023
Miejsce: 11.11.2023-2023
Miejsce: 11.11.2023-2023

1. KARTA IDENTYFIKACYJNA

A. DANE PRZED KONSERWACJĄ

RODZAJ:

Krzyż kamienny, przydrożny

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA

Brak danych

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA/LOKALIZACJA:

Lisie Jamy, ul. Wspólna 56

Działka nr 533

Współrzędne: 50.14553, 23.16295

WŁAŚCICIEL:

Gmina Lubaczów

ul. Jasna 1

37-600 Lubaczów

NUMER INWENTARYZACYJNY:

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Lubaczów nr 325/1547

WYMIARY:

Wysokość całkowita: 100 cm

Podstawa

80 cm x 65 cm, wys. 10 cm

Krzyż

25 x 20 cm, wys. 90 cm

Ramiona szer. 47 cm

Powierzchnia: 199 dm²

TECHNIKA

Kamieniarstwo,

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE:

Krzyż przeniesiony z miejsca pierwotnej lokalizacji / w obrębie tej samej działki /.

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE:

Brak danych

B. DANE O KONSERWACJI**INWESTOR:**

Gmina Lubaczów

ul. Jasna 1

37-600 Lubaczów

ZLECENIODAWCA:

Gmina Lubaczów

ul. Jasna 1

37-600 Lubaczów

2. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

Krzyż monolityczny o rozszerzonych ramionach. z wyraźnie dominującym górnym ramieniem, osadzony na prostej, nieregularnej podstawie.

3. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Monolityczne krzyże kamienne występują na terenie całej Europy, ze szczególnym natężeniem na terenie Niemiec, ale również we Włoszech, Hiszpanii, na terenie państw skandynawskich jak i terenie Polski. Według różnych źródeł na terenie Europy znajduje się ok. 7000 krzyży.

Powody stawiania monolitycznych krzyży są bardzo zróżnicowane, zapewne miały one charakter wotywny, apotropeiczny, dziękczynny ale również pokutny co związane było z funkcjonowaniem średniowiecznego prawa wg którego zabójca mógł zawrzeć z rodziną zabitego tzw. umowę kompozycyjną j jako jedną z form zadość uczynienia z dokonana zbrodnię.

Krzyże stawiano zapewne również na mogiłach zmarłych, w tym ofiar wojennych zawieruch. Taka właśnie rolę pełnił wg lokalnej tradycji krzyż z Lisich Jam, ustawiony

pierwotnie na kopcu, który miał skrywać ofiary najazdów tatarskich, bądź mieścił pochówek jednookiego, okrutnego dowódcy oddziału tatarskiej ordy.

Bibliografia

https://sobieski.lubaczow.com.pl/index.php/szlak_lubaczowski/lisie_jamy

4. TECHNIKA WYKONANIA

Techniki kamieniarskie,

5. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania zły, wynikający z wielu czynników, w tym naturalnego starzenia się materiału, wieloletniej ekspozycji zewnętrznej oraz narażeniem na zmienne warunki atmosferyczne. Krzyż posadowiony bez fundamentu i izolacji poziomej, co powodowało podciąganie kapilarne i zawilgoceniu kamienia.

Całość kamienia pokryta luźnymi zanieczyszczeniami, oraz nawarstwieniami biologicznymi. Krzyż przemieszczony ze swojego pierwotnego posadowienia na wzniesieniu/kopcu/mogile i obecnie pozbawiony swojej naturalnej podbudowy, utracił swój walor przestrzenny oraz rolę w pejzażu regionu.

6. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI

Celem prac konserwatorskich jest przywrócenie pierwotnego stanu technicznego i estetycznego obiektowi. Prace konserwatorskie polegać będą na wydobyciu i demontażu wszystkich elementów krzyża, wykonanie fundamentu oraz izolacji poziomej, oczyszczenie całości, w tym z nawarstwień biologicznych. W zakresie montażu zaleca się wyniesienie fundamentu nad powierzchnię gruntu i usypanie wokół niewielkiego wzniesienia, co nawiąże do pierwotnego usytuowania krzyża, na wzniesieniu/kopcu/mogile.

Prace konserwatorskie należy zakończyć nałożeniem zabezpieczenia hydrofobowego, co spowolni proces degradacji kamienia.

7. PROGRAM PRAC

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej

Wykonanie dokumentacji fotograficznej obiektów przed rozpoczęciem prac konserwatorskich.

2. Demontaż krzyża

Prace konserwatorskie należy rozpocząć od demontażu krzyża oraz ustawieniu w miejscu bezpiecznym, lub przewiezieniu do pracowni konserwatorskiej. Pozwoli to na wykonanie fundamentu oraz izolacji poziomej.

3. Wykonanie fundamentów

Zaleca się wykonanie fundamentu o wymiarach dostosowanych do wielkości podstawy i na głębokość ok. 1m. Pozwoli to na stabilny montaż krzyża i wykonanie izolacji poziomej, co ograniczy podciąganie kapilarne oraz oddzieli kamień od źródeł zasolenia co spowolni proces destrukcji.

4. Oczyszczenie krzyża z luźnych zanieczyszczeń oraz nawarstwień biologicznych

Prace konserwatorskie należy rozpocząć od oczyszczenia całości z luźnych zanieczyszczeń oraz gruntu / w przypadku podstawy /. Oczyszczenie z nawarstwień biologicznych należy przeprowadzić metodą chemiczną z zastosowaniem preparatów np. firmy Remmers. Przylegające owocniki usunąć metoda mechaniczną ze zwróceniem uwagi na stan zachowania powierzchni kamienia.

5. Wykonanie fundamentu

Fundament betonowy wykonać do głębokości przemarzania, wielkością dostosowaną do wymiarów podstawy. Proponuje się wyniesienie fundament do wysokości ok. 30 cm ponad powierzchnię gruntu, wykonując wokół rodzaj wyniesienia / kopca, co nawiąże do tradycyjnego jego posadowienia.

6. Montaż krzyża

W pierwszej kolejności należy wykonać izolację poziomą, na tym osadzić postawy. Po zamontowaniu krzyża należy uszczelnić przestrzeń pomiędzy krzyżem a podstawą aby zabezpieczyć przed zbieraniem się wody z zastosowaniem gotowych zapraw zastosowaniem gotowych kitów np. firmy Remmers lub przygotowanych na bazie białego cementu portlandzkiego z kruszywem.

7. Impregnacja hydrofobowa

Przeprowadzić impregnację hydrofobową powierzchni krzyża z użyciem preparatu do impregnacji kamienia np. firmy Remmers.

11. Wykonanie dokumentacji fotograficznej oraz konserwatorskiej.

Lisie Jamy, krzyż na mogile, stan przed rozpoczęciem prac konserwatorskich, 2023 r., fot. B. Woch

Lisie Jamy, krzyż na mogile, stan przed rozpoczęciem prac konserwatorskich, 2023 r., fot. B. Woch

Lisie Jamy, krzyż na mogile, stan przed rozpoczęciem prac konserwatorskich, 2023 r., fot. B. Woch

Lisie Jamy, krzyż na mogile, stan przed rozpoczęciem prac konserwatorskich, 2023 r., fot. B. Woch

Lisie Jamy, krzyż na mogile, stan przed rozpoczęciem prac konserwatorskich, 2023 r., fot. B. Woch